

★ F E B R U A R ★

ŠT. 6 1933/34 VRTEC LETNIK 64

Vaclav Beneš Třebízský — Orožen Janko:

Iz rodne kočice.

Klarisinje.

(S Slanskega.)

Sonce se je nagibalo proti Týneškemu pokopališču. Zdelo se je, da očrneli in kakor skala ulíti stebri nedovršene cerkve ponosneje dvigajo proti mračnemu nebu svoje z bleskom zarje obsijane glave.

Midva z očetom sva sedela na bregu.

Za gozdnatim grebenom so se od Bylichova do Týnice¹ pojavljali rjavožolti oblačni gradovi s kronišči iz zlata in v oknih z napol prozor-nimi zavesami, za katerimi je plulo življenje v najživahnejšem toku.

Določneje in določneje so se kazale v plamenastem morju večerne zarje temne cerkvene stene, kakor da bi iz njih rasli velikani, kakor da bi z njimi vstajala iz nepreglednih grobov minulost davnih dob, svetlejša nego zarja, izgublajoča se v višini.

Na Týnici so bile device pet sto let. Naša vas jim je nekdaj pripadala; imele so tu dvor, žganjarno, pivovarno in Bog ve, kaj še, je rekel oče, ko se je bil zagledal v razvaline. — Ali na Týnici je bila v vsej okolici najlažja tlaka. Tvoj dedek se tega še spominja. Device so imele tam svoje oskrbnike in ti oskrbniki so morali, če bi tudi ne bili hoteli, gledati na ljudstvo. Týneškim je bilo, kakor da bi bili vsi svobodni in brez kakršne-koli gosposke. Ta svoboda Týneških je postala končno pregovor. A ko so samostane rušili in je komisar na osnovi dekreta segel tudi po premoženju nun, tedaj se je razjokalo ljudstvo po vsej gospoščini.

Danes bi se v Týnici težko našel kdo, ki bi mu to še bilo znano.

Kadar je udarila na Češko kuga, je na Týnici vedno umrlo razmeroma čisto malo ljudi. — Nekoč so tudi tako umirali. Človek je dihnul enkrat, in ko je hotel dihniti drugič, mu je že duša odletela. Drugi je deval v usta žlico juhe, pa preden je prišel do ustnic, se mu je glava povescila, roke so

¹ Pri Slanem.

omahnile in ni se več ganil. Temu so pravili »nagla bolezen«. V Týnici pa takrat ni nihče umrl. Nad krajem so baje stražile vsako noč device, v rokah so držale zavoj, razpet na dolgo in široko, ter tako odganjale smrt. Device so nosile temno obleko, na prsih so imele škapulir, a v rokah rožni venec. Bile so to duše nun — klarisinj. A od enajste do dvanajste so vedno pele starodavno pesem k svetemu Roku. Týnčani so se preplašeni budili iz sna, se križali, gledali skozi okna v noč in ko so zagledali nad strehami snežnobeli zavoj, se kuge niso več bali. Tisto noč, ko so razpustili samostan in nune odpravili, so se baje po vsej krajini videle na nebu čudne prikazni. V oblakih je letala dolga, nepregledna vrsta devic s plapolajočimi zavoji in z ugaslimi svečami v rokah. Ljudje so se tudi prebudili, gledali so na oblake, se tresli od groze in sklepali roke, da bi Gospod Bog blagovolil odvrniti od njih katerokoli zlo. Ko pa so priletele device nad Týnico, so se združile v eno skupino in po pokrajini se je razlegalo petje, ki je bilo tako turobno, da je baje prodiralo v kosti. Potem so se spustile do cerkve, ali v trenutku so zopet vzletele kvišku ter se dvigale nad zvezde — v nebo. — Toda, od teh dob ni nihče več videl Týneških klarisinj. Na Češko so udarjale mnoge bolezni, ali nad Týnico niso nikdar več držale device belega zavoja in tudi pesmi k sv. Roku niso pele.

Cerkvene stene so se združile s krajem v enolično črno gmoto. Sivožolti oblaki gradovi nad gozdovi so prehajali v sivordeče, dvigali so se više in više, lezli v pokrajini dalje in dalje in ko so prispeli nad najini glavi, so bili že črni kakor noč; »časlavka« je začela bučati od spodaj, nad Týnico se je na nebu zasvetilo, vitki cerkveni stebri so se zopet pojavili za trenutek, ali bili so še temnejši in še bolj orjakom podobni.

Midva z očetom sva se pokrižala, vstala in šla z brega proti dolini.

Odtlej je preteklo pol četrti leta.

Bil je četrtek in praznik sv. Neže — prvi praznik velike Přemyslovne v čeških zemljah. Naša vas ga je dostojno proslavila.

Popoldne je sonce prodrlo oblake. Stopil sem za nekoliko trenutkov iz sobe. Krenil sem zopet najprej na breg. A prvi predmet, na katerem mi je obvisel pogled, je bila Týnica in nad Týnico očrneli cerkveni stebri — spomenik nekdanjih klarisinj, dobrih družic Nežinih.

Stal sem tu danes sam in v glavi sem imel najrazličnejše spomine.

A vse, kar sem čital kdaj o Žirotínih, o Týneških klarisinjah, kar sem slišal o njih izza svoje mladosti, vse to mi je živo hodilo po glavi, najbolj živo pa tistega večera, ko mi je oče pripovedoval o nunah.

Nad razvaline so vzplavali naglo beli oblaki v dolgi vrsti drug za drugim. Plavali so — proti jugovzhodu — proti Pragi.

»Ali ste to ve, ve dobre duše, in greste gledat, kako slavi Praga največji praznik ene izmed najplemenitejših hčera češkega naroda. Greste gledat, kako slavi kamenita naša mamica praznik ene izmed največjih hčera vašega reda, praznik vaše ustanoviteljice na Češkem? Pojdite, le pojdite, ve duše čiste, le pogledjte iz višin nebeških, kako slavi Nežin praznik vsa češka domovina; tudi najneznatnejše vasi. A ko se zopet vrnete v nebo, povejte sveti Neži, da je češki narod isti, kakor je bil za Vaclava, za Otokarja, da še ni zabredel v brezbožje in da je še vedno vreden njene priprošnje.«

A oblaki so leteli počasi, se pretakali brez šuma, kakor da bi resnično bile v njih duše Týneških klarisinj in kakor da bi se te duše resnično hotele prepričati, kako časti češki narod hčer, sestro in teto svojih najslavnejših kraljev, nepozabnih Přemyslovcev.

Moje oči so jim sledile, dokler se niso izgubili na daljnem obzorju, dokler se niso ustavili nad dolino, v kateri je zapelo v tem času brez števila zvonov, kličočih k večernicam v čast sveti Přemyslovni — klarisinji.

Venceslav Winkler:

Ljudje v zametih.

Ne vem, kdaj sem jih videl. Upognjeni in nerodni so bili. Obrazi so jim sijali tuje. Menda niso bili pri nas doma. In tudi preveč so upali in verovali. Pri nas ne verujemo tako. Kar v zamete so se vrgli.

Od Gore in od Studenca se je gnala burja z neznansko strastjo. Stopili so v sneženo meglo in izginili. Včasih se mi je zazdelo, da vidim nerazločne podobe, kako se vlečejo upognjene postave čez zamete. Vse se je meglilo in izginjalo v nič. Prisluškoval sem, pa je le burja vriskala. Prav strupeno se je smejala. Potem sem pozabil nanje.

Proti večeru so se pa vrnili. Ko smo zagledali omahujoče sredi vetrov in snega, smo stopili iz hiš. Prihajali so počasi in molče. Ko so bili že pri hišah, se je prvi ogledal in vprašal:

»Kam je pa šel?«

»Kdo?« smo se začudili.

»I, saj je šel ves čas pred nami.« Spogledali smo se.

»Kdo naj bi šel?«

Pa so se še oni spogledali. Nekaj toplega je sijalo vsem v očeh, kot bi hodili po pomladanskih vrtovih, ne pa med burjo in zameti.

»Nismo mogli naprej. Kar vkovalo nas je v zamete. Nekaj časa smo molčali in iskali ceste, potem smo obstali. Potem je prišel on. Nekateri so molili in pravijo, da je zato prišel.«

»Kdo pa je bil?« »I on!« »Pa kakšen?« smo bili radovedni.

»Kakšen? Tak kot mi. V kožuhi in s kučmo. In palico je imel v rokah. Hitro nas je izpeljal iz snega in smo šli ves čas po lepem. Še rože nam je pomagal nabirati.«

Res je imel vsakdo izmed njih rože. Zjutraj nismo verovali, da jih bodo dobili, pa so jih vseeno. Zdaj so stali sredi ceste, nas niso niti pogledali, nekam v snežni metež so jim begale oči, če ni morda on kje zašel.

»In kdo je bil?«

Potem so tiho odšli skozi vas v dolino.

Še zmeraj je burja in zameti rasto. Njega še ni. Zato smo hribovci tihi in ne moremo v dolino. Morda pridemo pomladi.